

❖ عنوان: نقش دولت تنظیمی و نهاد‌های تنظیم‌گر در تحقق سیاست‌های کلی تامین اجتماعی

❖ نوع خروجی حاصل از انجام پژوهش:

طرح پژوهشی ■ گزارش کارشناسی □ سند سیاستگذاری □

❖ عنوان برنامه راهبردی کلان و بخشی مرتبط با پژوهش: سیاست‌های کلی تامین اجتماعی

«طرح پژوهشی»

استانداردترین تولید علمی شناخته شده است که منطبق با اصول علمی روش تحقیق انجام می‌شود. مراحل اجرای طرح پژوهشی شامل نیازسنجی پژوهشی (از طریق طرح سالانه نیازسنجی پژوهشی سازمان)، تعیین عنوان، شرح خدمات، دریافت پروپوزال، ارزیابی و تایید پروپوزال توسط شورای پژوهش، انعقاد قرارداد، انجام پژوهش، داوری علمی و تایید نهایی شورای پژوهش می‌باشد.

«سند سیاست‌گذاری»<sup>۱</sup>

«سند سیاست‌گذاری»، گزارشی کوتاه، بی‌طرفانه و موجز در پاسخ به یک سوال مشخص یا راجع به یک مسئله خاص است که استاندارد صلاحیت برای تهیه سند سیاست‌گذاری، افراد خبره هستند. این گزارش شامل سه بخش زیر می‌شود.

- بخش اول که به آن «خلاصه مدیریتی»<sup>۲</sup> خواهیم گفت، بر روی جلد گزارش، ضمن بیان مشکل در یک یا دو سطر، به ارایه راهکارهای اجرایی منطقی برای آن در حداکثر نصف صفحه می‌پردازد.
- بخش دوم که گزارش اصلی را تشکیل می‌دهد و در ۳ تا ۵ صفحه مطابق چارچوب تعیین شده تهیه می‌شود، «پیشنهادات سیاست‌گذاری»<sup>۳</sup> نامیده می‌شود.
- بخش سوم که به تحلیل دقیق موضوع و ارایه اسناد پشتیبان آن می‌پردازد، «یادداشت سیاست‌گذاری»<sup>۴</sup> نام دارد. هر یک از این سه بخش برای اهداف خاص و مخاطبان ویژه خود تهیه می‌شوند.

«گزارش کارشناسی»

شامل ارایه یک گزارش کامل در خصوص یک موضوع خاص مورد نظر است که به یک فرد مجری با سطح صلاحیت حداقل «محقق» واگذار می‌شود تا در مدت زمان چند روز تا حداکثر ۳ ماه، گزارش مورد نظر را منطبق با فرمت ارایه شده تهیه و ارایه نماید.

1. Policy Paper
2. Managerial Brief
3. Policy Brief
4. Policy Paper

## ❖ بیان و توصیف مسئله

سیاست‌های کلی تامین اجتماعی به موضوعات متعددی اشاره کرده است که به اشکال مختلف دولت را درگیر می‌کند و صراحتاً به رویکرد فعال دولت در سطح بندی خدمات و لایه بندی براساس وسع و استحقاق و همانطور رفع تبعیض و مبارزه با فقر اشاره شده است. نکته مبهم در سیاست های کلی این موضوع است که تحقق این سیاست های کلی بر مبنای چه نظریه ای از دولت پایه ریزی شده است؟

باتوجه به گستردگی سیاست‌های کلی تامین اجتماعی، در وهله اول، می‌توان تصویری از دولت رفاه داشت اما پیچیدگی موضوعات مطرح شده در سیاست‌های کلی و اشاره به پشتیبانی حقوقی دولت و فضای رقابتی در بند ۵ سیاست‌های کلی، می‌توان این ایده را مطرح کرد که آنچه مدنظر بوده است، دولت تنظیمی و تمرکز بر تنظیم‌گری در این حوزه بوده است. ادبیات تنظیم‌گری و دولت تنظیمی در ایران در سال‌های اخیر گسترش فراوانی داشته است. حداقل، در سطح هنجاری، قوانین و مقررات متعددی در حوزه تنظیم‌گری بازارهای رقابتی و غیررقابتی در کشور تصویب شده که مهمترین آن، قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ است. در حوزه ساختاری نیز نهادهای متعدد تنظیم‌گر به موجب قانون ایجاد شده‌اند. از جمله مهم‌ترین آن شورای رقابت است که تنظیم‌گری فرابخشی را برعهده دارد. اما در خصوص تنظیم‌گری در حوزه رفاه و تامین اجتماعی مطالعات اندکی صورت گرفته است. این در حالی است که امروزه در دنیا، در کنار تنظیم‌گری اقتصادی، تنظیم‌گری اجتماعی<sup>۵</sup> نیز توسعه یافته است.

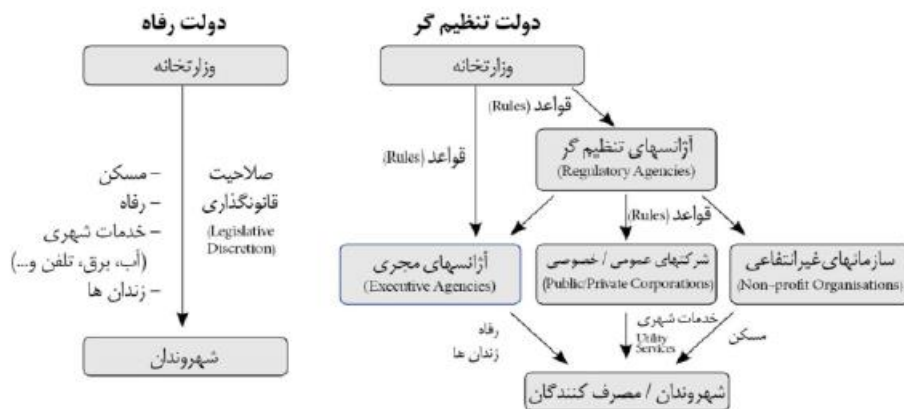
از تنظیم‌گری می‌توان چنین تعریفی ارائه داد: «عبارت از عمل قاصدانه و مستمر بخش عمومی یا

خصوصی که بر اساس معیارهای مشخص برای تاثیر گذاشتن و شکل دادن به رفتار تنظیم شونده یا جریان امور یا وقایع، در موضوعات اقتصادی یا اجتماعی، با مشارکت ذی نفعان، با هدف تامین منافع، خیر و رفاه عمومی که متضمن تامین بهینه تولید و توزیع کالا و خدمت و حمایت های اجتماعی باشد، وضع می شود و پایش یا اجرای آن توسط تنظیم گر و یا با مشارکت ذی نفعان انجام می شود.»

اگرچه تنظیم گری انواع مختلفی دارد. در یکسوی طیف، تنظیم گری فرمان و کنترل قرار دارد و در سوی دیگر، تنظیم گری غیرمتمرکز و متکثر و در حدفاصل آنها نیز ترکیبی از هر دو قرار دارد. در یکسو دولت تنظیم گر تمرکزگرا با رویکرد فرمان و کنترل و متکی بر قواعد حقوقی دارای ضمانت اجرای رسمی و در سوی دیگر، دولت تنظیم گر با رویکرد غیرمتمرکز و شبکه ای، موسوم به دولت تنظیم گر جدید قرار گرفته است که علاوه بر قواعد حقوقی دارای ضمانت اجرای رسمی، طیف گسترده ای از ابزارهای دیگر را به کار می گیرد. آشکار است که در دنیای واقعی، دولتها عملا در نقطه ای مابین این دو قطب قرار دارند.

حال، دولت تنظیم گر دولتی است که با بازگرداندن نقش تولید و توزیع بخش عمده کالا یا خدمت به بخش خصوصی، امور جامعه را عمدتا از طریق وضع مستقیم قواعد توسط نهادهای عمومی غیردولتی یا نهادهای خصوصی و نیز از طریق پایش و اجرای مستقیم این قواعد توسط نهادهای دولتی یا پایش و اجرای غیرمستقیم و غیررسمی قواعد تنظیمی (اعم از اینکه توسط دولت، نهادهای عمومی غیردولتی یا نهادهای خصوصی وضع شده باشد) جامعه را اداره و ضمن توجه به تولید بهینه کالا و خدمت، منافع، خیر و رفاه عمومی را پی جویی کند.

در نتیجه، می توان تفاوت های زیر را بین دولت رفاه و دولت تنظیمی قائل شد:



همچنین، امروزه از نوع جدیدی از حکمرانی تنظیمی بحث می شود که با نمونه متقدم آن متفاوت است و مهمترین تفاوت های آن را می توان اینگونه ارائه داد:

دولت تنظیم گر جدید	دولت تنظیم گر متقدم	
غیرمتمرکز و شبکه‌ای	متمرکز	میزان تمرکز
نهادهای خودتنظیم	ادارات تنظیم گر عمومی و دولتی	نهادهای غالب تنظیم گر
تنظیم‌گری واکنشی <sup>(۱۲)</sup> ، خودتنظیمی	تنظیم‌گری فرمان و کنترل	شیوه غالب تنظیم‌گری
غیررسمی (مانند اعلان عمومی اسامی خاطیان در رسانه‌ها، تبه‌بندی)	حقوقی و رسمی	وجه غالب ضمانت اجرا

باتوجه به این موضوع که دولت تنها یکی از چند بازیگر کلیدی در کارآمد کردن حکمرانی تنظیمی است، نقش سایر نهادهای تنظیمی نیز برجسته می شود اما مشخص نیست که در تامین اجتماعی، حکمرانی تنظیمی چگونه ممکن است و چه ساختاری می توان برای آن پیش بینی کرد؟ در این مدل از حکمرانی تنظیمی، نقش نهادهایی مانند سازمان تامین اجتماعی چگونه تعریف می شود؟

❖ اهداف

هدف کلی:

بررسی سیاست های کلی تامین اجتماعی در پرتو نظریه دولت تنظیمی

اهداف اختصاصی:

تبیین نظریه دولت حاکم بر سیاست های کلی تامین اجتماعی  
حکمرانی تنظیمی جدید در حوزه رفاه و تامین اجتماعی با چشم انداز تطبیقی  
امکان سنجی ایجاد نهاد تنظیم گر مستقل در استقرار نظام تامین اجتماعی چندلایه

❖ زمان مورد انتظار اجرای پژوهش

۶ ماه

❖ شرح خدمات و خروجی های مورد انتظار

۱- بررسی نظریه حاکم بر دولت در تعریف سیاست های کلی تامین اجتماعی (مقایسه انواع دولت

رفاهی، حداثی، تنظیمی و پساتنظیمی) و تعیین شاخص های نظام حکمرانی منطبق با سیاست های

کلی تامین اجتماعی؛

۲- نحوه تعریف دولت تنظیمی در تحقق سیاست های کلی تامین اجتماعی؛

۳- تبیین مدل حکمرانی در حوزه رفاه و تامین اجتماعی ایران؛

۴- امکان سنجی ایجاد و گسترش مدل تنظیمی جدید در حوزه رفاه و تامین اجتماعی به عنوان ابزار

حکمرانی؛

۵- تبیین نقش سازمان تامین اجتماعی به عنوان نهاد تنظیم گر در چارچوب سیاست های کلی تامین

اجتماعی.

۶- بررسی نقش دولت تنظیمی و نهاد تنظیم گر در حوزه تامین اجتماعی

فرم درخواست طرحنامه (RFP)



۷- تعیین الزامات و الگوی نهاد تنظیم‌گر در نظام تأمین اجتماعی چندلایه

۸- تدوین چهارچوب قانونی استقرار نهاد تنظیم‌گر در نظام تأمین اجتماعی چندلایه

۹- تهیه پیش‌نویس قانون نمونه تنظیم‌گری تأمین اجتماعی.

نام و امضاء معاون یا بالاترین مقام اجرایی حوزه:
نام و امضاء نماینده تام‌الاختیار معاونت/کارفرما:
نام و امضاء مدیر گروه پژوهشی موسسه:
نام و امضاء معاون پژوهشی موسسه:
تاریخ تکمیل فرم: